

กระบวนการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนใน
นิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

The Process of Developing the Potential of Homeless People to Return to
the Family and Communities in the Krasiao Self-Establishing Estates
Suphanburi Province

ศราวุฒิ ศรีเพียงจันทร์

Sarawut Sreepaingjan

นิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

Krasiao Self-Establishing Estates Suphanburi Province

E-mail: arse_dcup@hotmail.com

Received 04-06-2023; Revised 30-10-2023; Accepted 08-11-2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ (1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน (2) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน และ (3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังกล่าว (1) พบว่า การพัฒนาศักยภาพด้วยวิธีการพัฒนา 4 ด้าน เป็นการต่อยอดและพัฒนากระบวนการในการปฏิบัติงานจริง มีการวางแผนพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติเน้นการทำงานแบบบูรณาการ มีทุนทางพื้นที่ในการให้บริการตามหลักธรรมชาติบำบัด (2) พบว่า คนเร่ร่อนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านจิตเวช มีข้อจำกัดในการรับการพัฒนาคนเร่ร่อนต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง และ (3) พบว่า มีการดำเนินงานตามแผนงานและเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของคนเร่ร่อนในการกำหนดกิจกรรมตามกรอบการพัฒนาศักยภาพทั้ง 4 ด้าน และเป็นการสร้างแรงจูงใจ ในการกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวและชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน

และภาคประชาชน ในการเข้ามาบูรณาการช่วยเหลือ โดยมีการติดตามประเมินผลการใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและชุมชนด้วยเครือข่ายในพื้นที่ เป็นระยะตามความเหมาะสมเพื่อป้องกันการกลับไปเร่ร่อนซ้ำอีก

คำสำคัญ : กระบวนการพัฒนา; ศักยภาพคนเร่ร่อน; การพัฒนาคนเร่ร่อนคืนสู่สังคม

Abstract

This research has three objectives (1) to analyze the process of developing the potential of homeless people. to return to the family and community in the Krasiao self-establishing estate Suphan Buri Province at present (2) to analyze the problem of the development of homelessness potential to return to the family and community in the Krasiao self-establishing estate Suphan Buri Province at present and (3) to propose guidelines for developing the potential of homeless people to return to the family and community in the Krasiao self-establishing estate Suphanburi Province. At present, this research is a quality research. by collecting information and analyze the content the research results according to the stated objectives (1) found that the development of potential through four development methods is an extension and development of the process in actual practice. There is a development plan that covers all dimensions. Emphasis on integrated work There is a local capital to provide services according to the principles of natural therapy (2) It was found that most of the homeless people had psychiatric problems. There are limitations to the development of homelessness, the need for continued care, and (3) it was found that the program was implemented and opened up opportunities for homeless people to participate in defining activities in accordance with the capacity development framework. in all 4 areas and is motivating to return to life with family and community with the participation of the public, private and public sectors to integrate assistance by monitoring and evaluating living with family and community through local networks periodically as appropriate to prevent recurrence of homelessness.

Keywords : Development process; potential homeless people; Developing homeless people back into society.

บทนำ

จากสถานการณ์ทั่วโลก มีผู้ที่ถูกบังคับให้หนีจากบ้านอย่างน้อย 79.5 ล้านคน ในจำนวนนี้ เกือบ 26 ล้านคนเป็นผู้ลี้ภัย และเกือบครึ่งคือเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี นอกจากนี้ยังมีบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติอีกหลายล้านคนที่ไม่ได้รับการพิจารณาสถานะโดยกฎหมายจากรัฐใดว่าเป็นคนของรัฐนั้น บ่อยครั้งที่พวกเขาจะไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การจ้างงาน หรือแม้กระทั่งเสรีภาพในการโยกย้าย เมื่อร้อยละ 1 ของประชากรโลกต้องพลัดถิ่น (Unhcr, 2563) สภาพครอบครัวไทยในปัจจุบันขนาดครอบครัวเล็กลง ความสัมพันธ์ในครอบครัวเปราะบาง การหย่าร้างสูง ปัญหาเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อให้ครอบครัวยากจน หนี้สินมาก ต้องไปประกอบอาชีพ ห่างไกลจากภูมิลำเนาเดิม ต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้อยู่รอด จนสภาพครอบครัวอยู่ในภาวะอ่อนแอ ซึ่งรัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเจ้าภาพหลักในการจัดระเบียบคนขอทานให้เป็นรูปธรรม ตลอดจนกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาการขอทานแบบยั่งยืน ตั้งแต่ต้นเหตุถึงปลายเหตุ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้เน้นกระบวนการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการขอทาน ครบวงจร ตามกระบวนการ 3P ประกอบด้วย Policy Protection Prevention โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาการขอทาน ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ได้จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอนขอทานและคนเร่ร่อน เป็นหน่วยแรกที่ลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือ คัดกรอง และประสานส่งต่อกลุ่มเป้าหมายไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พร้อมดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนขอทาน คนเร่ร่อน ให้มีอาชีพและมีรายได้ ไม่ให้กลับมาขอทานและเร่ร่อนซ้ำ รวมทั้งการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาคนขอทาน คนเร่ร่อน และส่งเสริมการทำทานกุศลวิธี เพื่อสร้างความตระหนักให้ประชาชนทั่วไป มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคอนขอทานและคนเร่ร่อน (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10, 2560)

โดยปัจจุบันกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้ดำเนินการกิจสำหรับการบริการสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มเป้าหมายคนไร้ที่พึ่ง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงบริการ ทางสังคมได้อย่างทั่วถึงและสอดคล้องกับสภาพความเดือดร้อน และความจำเป็นอย่างเหมาะสม ซึ่งหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลและมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิคนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557 ประกอบด้วย สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 11 แห่ง ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต 3 แห่ง และศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 77 แห่ง จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดบริการ และให้การสงเคราะห์แก่บุคคลที่ประสบปัญหาความยากจน ไม่มีที่อยู่อาศัย ขาดผู้อุปการะ ไม่มีอาชีพหรือขาดความสามารถในการประกอบอาชีพ ซึ่งปัจจุบันพบว่ามีจำนวนผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทั้ง 11 แห่งทั่วประเทศ จำนวน 4,429 คน (กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2563) และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น จากการที่รัฐออก พระราชบัญญัติ

การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 นั้น ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่งได้ โดยมีสถิติการใช้บริการในเดือน กันยายน พ.ศ.2563 ณ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทั่วประเทศ 77 แห่ง มีผู้ใช้บริการพักค้างคงเหลือ 108 คน ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต 3 แห่ง มีจำนวนผู้ใช้บริการรวม 193 คน และสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 11 แห่ง มีจำนวนผู้ใช้บริการรวม 4,429 คน เข้าร่วมโครงการ “บ้านน้อยในนิคมฯ” จำนวน 244 คน จึงทำให้มองย้อนกลับไปได้ว่า จำนวนคนไร้ที่พึ่ง มีเพิ่มขึ้น แต่การแก้ปัญหายังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาศักยภาพ และประสานความร่วมมือระหว่าง นักวิจัย หน่วยงานกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ผู้นำในชุมชน รวมทั้งประชาชน ในพื้นที่ ซึ่งรูปแบบและแนวทางการดำเนินงานหลังจากสิ้นสุดการวิจัยครั้งนี้ จะได้นำไปสู่การพัฒนากระบวนการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน โดยให้เขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ ไม่เป็นภาระและสร้างปัญหา สุดท้ายคือไม่กลับมาเร่ร่อนซ้ำอีก ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีลำดับความต้องการของ Maslow

ทฤษฎีลำดับความต้องการของ Maslow (ประภัสสร วัฒนา, 2560) ได้กล่าวถึงทฤษฎีลำดับความต้องการ 5 ชั้น (Hierarchy of Need Theory) ของ Maslow ไว้ว่าเป็นทฤษฎีจัดอยู่ในประเภททฤษฎีการจูงใจ (Motivation Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีในการสร้างแรงจูงใจให้กับคนในโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อกระตุ้นให้มีความกำลังใจในการทำงาน ซึ่งทฤษฎีดังกล่าว เป็นทฤษฎีที่แสดงให้เห็นถึงระดับความต้องการ ตามแรงจูงใจของมนุษย์ 5 ชั้น ซึ่งเรียงลำดับตั้งแต่ขั้นที่ต่ำที่สุดไปจนถึงขั้นที่สูงที่สุดโดยระดับความต้องการทั้ง 5 ชั้นนี้ จะสามารถพัฒนามนุษย์ให้ไปถึงความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ (Self-actualization) อันเป็นเป้าหมายสูงสุดตามแนวคิดของ Maslow สำหรับคนเร่ร่อนพวกเขาต้องการโอกาสจากสังคมที่จะหยิบยื่นโอกาสให้เขาได้แสดง

ศักยภาพความสามารถที่มีอยู่ในตนเอง ให้เขาได้แสดงออกโดยการได้ประกอบอาชีพเพื่อการดูแลตนเอง ฟังพาอาศัยตนเองได้ เพื่อเพิ่มคุณค่า ในตัวเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนเร่ร่อน ไร้ที่พึ่ง

คนเร่ร่อน ถือว่าเป็นความพิการทางสังคมอย่างหนึ่ง ดังนั้น ในวิจัยนี้จะนำแนวความคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้ (กิตติยา รัตนกร, 2531) ประเภทและสาเหตุของความพิการ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ (1) ความพิการทางร่างกาย (Physical Disability) (2) ความพิการทางด้านจิตใจ (Mental Disability) และ (3) ความพิการทางด้านสังคม (Social Disability) จะพบว่าในการช่วยเหลือผู้รับบริการ จะมีการให้ความช่วยเหลือทั้งระยะสั้นและระยะยาวเป็นการสงเคราะห์และพัฒนาในลักษณะของการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย กรณีในระยะยาว คือ การทำให้ผู้รับบริการมีความสามารถพัฒนาตนเอง ช่วยเหลือตนเองไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ลดการพึ่งพิง โดยทำให้ผู้รับบริการมีความสามารถในด้านต่างๆ กลับคืนมา ถึงแม้ว่าจะไม่ดีเท่าเดิม แต่ก็ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านอาชีพ และด้านจิตใจ เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถช่วยเหลือตนเองได้แบบยั่งยืนต่อไป การสงเคราะห์ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือทั้งในแง่ของรูปธรรมและนามธรรม เช่น การให้เงิน สิ่งของอุปโภคบริโภค ค่าปรึกษาหารือ ในเรื่องต่างๆ ตลอดจนทั้งบริการผู้รับบริการให้ได้รับการให้ความช่วยเหลือ เป้าหมายของการสงเคราะห์ที่ตามหลักของการให้ความช่วยเหลือ คือ การช่วยให้ผู้รับบริการได้พัฒนาความสามารถของตนเอง จนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น และยังสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นได้ แม้ว่าการให้การสงเคราะห์ด้วยการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการให้สิ่งของนั้น อาจจะต้องกระทำบ้างก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งแต่ไม่ใช่เป้าหมายหลักของการสงเคราะห์ (สุชาติ สาคกรเสถียร, 2530) ได้ให้ความหมายของการฟื้นฟูสมรรถภาพว่าเป็นการเสริมสร้างหรือพัฒนาการของร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ หรือให้เกิดการเรียนรู้การพัฒนาการเดิมที่จำเป็น อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ใช้ความสามารถที่เหลืออยู่ได้อย่างเต็มที่ ในการแสดงออกด้านอารมณ์ การเคลื่อนไหวร่างกาย การวางตัวในสังคม การหาเลี้ยงชีพ โดยกำหนดให้ผู้ป่วย ทากิจกรรมภายใต้การแนะนำของผู้มีความรู้ทางด้านนี้ โดยเฉพาะการฟื้นฟูสมรรถภาพจะทำให้ผู้ป่วยจิตเวชสามารถกำหนดแนวทางของชีวิตใหม่ และทำให้รู้สึกว่าการดำรงชีวิต การทำงาน การพักผ่อนหย่อนใจ ก่อให้เกิดความสบายใจและความหวังใหม่ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับภาวะเดิมและพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด

แนวทางการปฏิบัติงานบ้านน้อยในนิคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

จากการพัฒนาฟื้นฟูตามตามกระบวนการ ผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูโดยสถานคุ้มครอง คนไร้ที่พึ่ง มีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และมีศักยภาพในการประกอบอาชีพด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามพบว่ายังมีข้อจำกัดในเรื่องการกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน และ

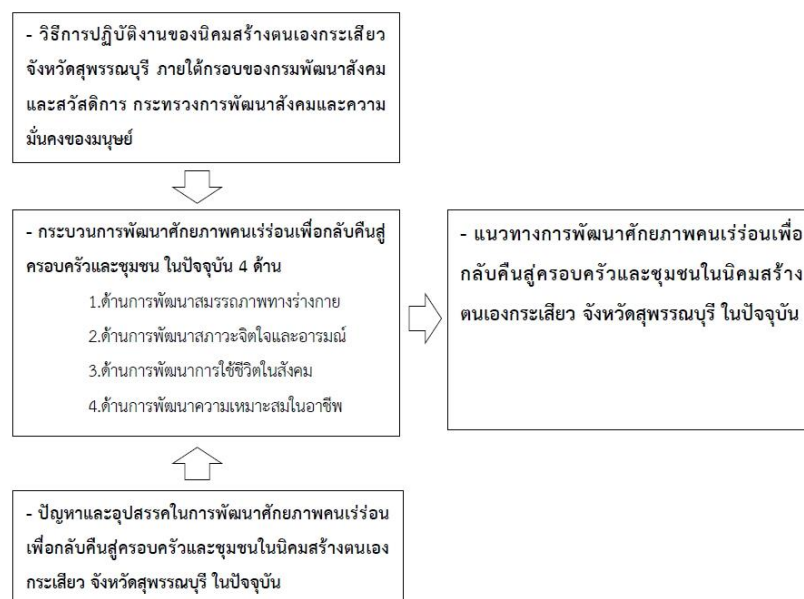
สังคม ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสุดท้ายของกระบวนการดำเนินงาน เนื่องจากการใช้ชีวิตในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนั้น เป็นการอยู่ร่วมกันภายใต้การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด และต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบ ที่จะต้องปฏิบัติตามร่วมกับผู้รับบริการจำนวนมาก จึงมีความแตกต่างจากการใช้ชีวิตอย่างอิสระในสังคมภายนอก ดังนั้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟู ได้มีโอกาสใช้ชีวิตอย่างอิสระ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างแท้จริง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้ขยายผลโดยได้คัดเลือกผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูแล้ว ก่อนจะดำเนินการส่งกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม ได้ทดลองประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระในบ้านพักที่จัดให้ในพื้นที่ของนิคมสร้างตนเอง กว่า 24 แห่ง ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมด้านพื้นที่ ตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้แก่คนเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่ง และคนขอทาน หรือโครงการบ้านน้อยในนิคมฯ เพื่อให้ผู้รับบริการได้มีโอกาสเข้าถึงบริการสวัสดิการจากทางภาครัฐ มีอาชีพที่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ตามอัตภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างอื่น โดยมีความมุ่งหวังว่ากลุ่มผู้รับบริการนั้น จะมีที่พักอาศัยที่ถูกสุขลักษณะ มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข รวมถึงสามารถเข้าถึงบริการสวัสดิการจากรัฐในด้านต่างๆ อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนการ ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ชุมชน และสังคม (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) บุคคลกลุ่มเป้าหมายแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ (1) คนขอทาน หมายถึง บุคคลที่กระทำผิดพระราชบัญญัติควบคุมการขอทานพุทธศักราช 2559 ซึ่งปัจจุบันมีทั้งคนไทยและคนต่างด้าว ในกรณีเป็นคนต่างด้าวหลังจากได้รับการฟื้นฟู ปรับสภาพ ระยะเวลาหนึ่งแล้ว จะประสานสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อผลักดันกลับประเทศ (2) คนเร่ร่อน หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ขาดผู้อุปการะอาจมีร่างกายพิการไม่สมประกอบ หรือจิตฟั่นเฟือน หรือมีสภาพจิตไม่ปกติ เช่น พิการทางสมอง มีอาการทางจิต หรือร่างกายอ่อนแอจากสาเหตุอื่น จนไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ อาศัยกินอยู่หลับนอนในที่สาธารณะก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนผู้สัญจรไปมา และเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของตนเองจากอุบัติเหตุต่าง ๆ รวมทั้งความอดอยาก โรคภัยไข้เจ็บ โดยพลเมืองดี เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่เทศกิจ มูลนิธิ นำส่งเข้ารับการสงเคราะห์ และ (3) คนไร้ที่พึ่ง หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ประสบปัญหาเดือดร้อนไม่มีที่อยู่อาศัยและผู้ให้การอุปการะ มีสภาพร่างกายไม่แข็งแรง ไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ และสมัครเข้ารับการสงเคราะห์ตนเอง หรือบุคคลที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ โรงพยาบาลต่างๆ รวมทั้งองค์กรเอกชน หรือ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง นำส่ง

การจัดสวัสดิการบุคคลไร้ที่พึ่งในประเทศไทย

(พรพิมล พลเวียง, 2545) กล่าวถึงแนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ดังนี้ (1) แนวคิดการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาคนเร่ร่อนขอทาน จึงได้ตรา

พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ.2484 และมอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนขอทานขึ้น เพื่ออุปการะคนขอทาน ทั้งชายและหญิง และสกัดกั้นไม่ให้คนเร่ร่อนขอทาน ไร้อาชีพอพยพเข้าสู่เมือง (2) แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนไร้ที่พึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่ยังมีคุณค่า หากได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม จะสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติได้ และเป็นกำลังผลิตที่สำคัญของประเทศ (3) แนวคิดสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 เพื่อแสดงเจตจำนงอันแน่วแน่ของประเทศสมาชิกที่จะคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ สิทธิมนุษยชน (4) แนวคิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติมาตรา 80 วรรค 2 “รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้” คนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน และคนขอทาน เป็นคนด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นจึงมีสิทธิที่จะได้รับการสงเคราะห์จากรัฐเช่นกัน ปัจจุบันคนเร่ร่อน ขอทาน และไร้ที่พึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น บางคนไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอก เนื่องจากปัญหาบางประการ เช่น ขาดญาติพี่น้อง ที่จะอุปการะเลี้ยงดู ความพิการทุพพลภาพ มีปัญหาทางจิต เจ็บป่วยเรื้อรัง ชราภาพ ฯลฯ จำเป็นต้องเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ จึงต้องสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ตลอดจนอยู่บนพื้นฐานแห่งศักดิ์ศรี และคุณค่าความเป็นมนุษย์ เพื่อให้คนเร่ร่อน ขอทาน และไร้ที่พึ่งได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตการวิจัยทั้งหมด 4 ด้าน คือ (1) ขอบเขตด้านเนื้อหา (2) ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง (3) ขอบเขตด้านพื้นที่ และ (4) ขอบเขตด้านระยะเวลา

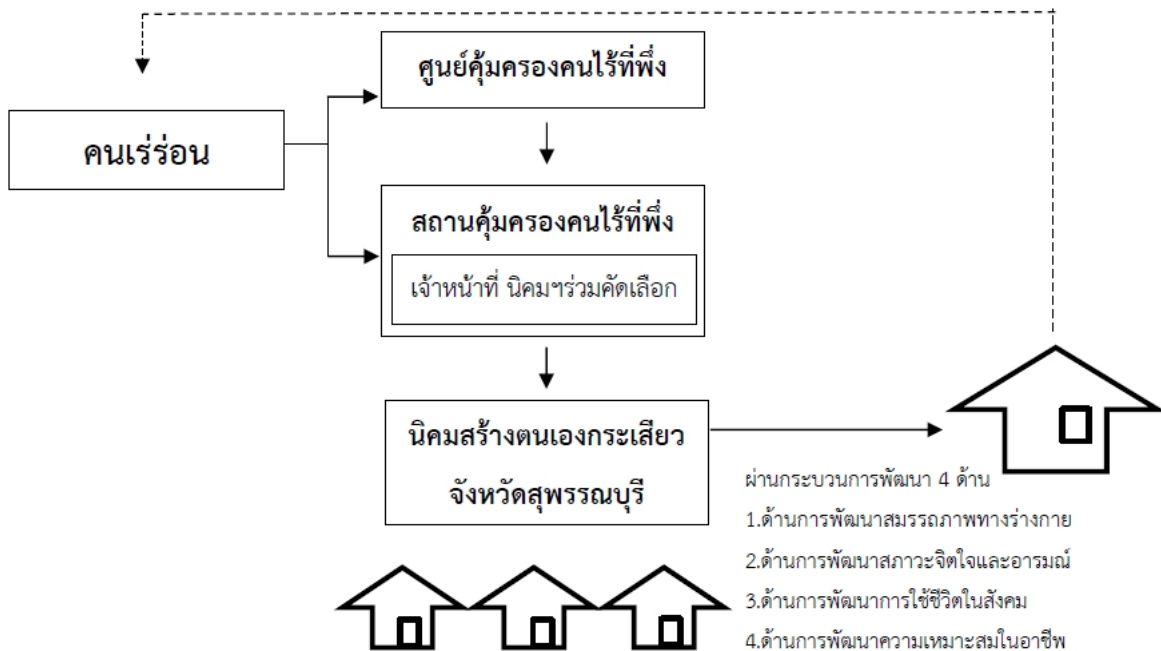
ระเบียบวิธีวิจัย

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน ในนิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลใน 3 รูปแบบ คือ (1) การสังเกตการณ์ (Observation) (2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และ (3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน ดำเนินการตามวิธีการปฏิบัติงานตามโครงการ “บ้านน้อยในนิคม” ของ นิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ภายใต้กรอบ ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ด้วยวิธีการพัฒนา 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) การพัฒนาสมรรถภาพทางร่างกาย (2) การพัฒนาสภาวะจิตใจและอารมณ์ (3) การพัฒนาการใช้ชีวิตในสังคม และ (4) การพัฒนาความเหมาะสมในอาชีพ โดยเป็นการต่อยอดและพัฒนากระบวนการในการปฏิบัติงานจริงในหน่วยงาน มีการวางแผนพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติ เน้นการทำงานแบบบูรณาการในด้านต่างๆ มีทุนทางพื้นที่ในการให้บริการตามหลักธรรมชาติบำบัด แต่ยังคงขาดในส่วนของคุณภาพที่มีความชำนาญเฉพาะด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ตามความจำเป็น แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมของทีมนสหวิชาชีพ ในการเข้ามาร่วมดำเนินการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อนสภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน สภาพปัญหาหลักของคนเร่ร่อน คือคนเร่ร่อนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านจิตเวช ต้องทานยาเป็นประจำ ขาดยาไม่ได้ และมีข้อจำกัด ในการรับการพัฒนาในหลายเรื่องอาทิเช่น การสื่อสาร การคิด วิเคราะห์ และปัญหาการใช้ชีวิตในสังคม คนเร่ร่อนต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลานาน จึงจะสามารถกลับมาใช้ชีวิตเป็นปกติได้ดังเดิม การดูแลและพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน ที่มีสภาพปัญหาด้าน จิตเวช โดยนำหลักการฟื้นฟูสมรรถภาพคนเร่ร่อน ไร่ที่พึ่ง เข้ามาใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ในการกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนของคนเร่ร่อน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเอง กระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน มีการดำเนินงานตามแผนงานที่วางเอาไว้ และเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของคนเร่ร่อนในการกำหนดกิจกรรม ตามกรอบการพัฒนาศักยภาพทั้ง 4 ด้าน และเป็นการสร้างแรงจูงใจ ตามทฤษฎีการจูงใจของ Maslow ในการกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวและชุมชน โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการเข้ามาบูรณาการช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ทั้งการพัฒนาศักยภาพ จนถึงการกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน โดยมีการติดตามประเมินผลการใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและชุมชน ในระยะ 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี (แรก) ด้วยการประสานเครือข่ายในพื้นที่ เผื่อระวัง ติดตามช่วยเหลือ เป็นระยะตามความเหมาะสม เพื่อป้องกันการกลับไปเร่ร่อนซ้ำอีก

รูปที่ 2 แนวทางการพัฒนาคนเร่ร่อน นิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี

จากผลการศึกษาคั้งนี้สามารถสรุปเป็น

กระบวนการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเอง กระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนา 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาสมรรถภาพทางร่างกาย ด้านการพัฒนาสภาวะจิตใจและอารมณ์ ด้านการพัฒนาการใช้ชีวิตในสังคม และด้านการพัฒนาความเหมาะสมในอาชีพ ดังนี้ (1) ด้านการพัฒนาสมรรถภาพทางร่างกาย (1.1) การสนับสนุนการ

ออกกำลังกาย ที่มีความหลากหลายตามความถนัดและเหมาะสม เนื่องจากผู้ป่วยทางจิตเวชและมีสภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง เป็นปกติเหมือนคนอื่นทั่วไป (1.2) การส่งเสริมสุขภาพ อนามัย การตัดผม ตัดเล็บ และรักษาความสะอาดของร่างกาย มีการบูรณาการ กับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง (2) ด้านการพัฒนาสภาวะจิตใจและอารมณ์ (2.1) การส่งเสริมการจัดกิจกรรมนันทนาการ สร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสภาวะจิตใจและอารมณ์ ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงข้อจำกัดของคนเร่ร่อน (2.2) การประเมินสภาวะจิตใจ และอารมณ์ (3) ด้านการพัฒนาการใช้ชีวิตในสังคม (3.1) การส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมจิตอาสา ในการสร้างสัมพันธภาพ และการสร้างความยอมรับจากสังคม (3.2) การฝึกกิจวัตรประจำวันและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ภายใต้กฎ กติกา มารยาททางสังคม (3.3) การสร้างความเข้าใจทั้งตัวคนเร่ร่อนเอง และครอบครัว ชุมชน สังคม ในการใช้ชีวิตและการได้รับการยอมรับทางสังคม โดยมีการทดลองให้คนเร่ร่อน ได้กลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัว และ (4) ด้านการพัฒนาความเหมาะสมในอาชีพ (4.1) การพัฒนาด้านอาชีพต้องมีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ โดยการพัฒนาอาชีพต้องไม่มีความซับซ้อนจนเกินไป ง่ายต่อการศึกษาเรียนรู้ (4.2) การประเมินศักยภาพด้านการส่งเสริมอาชีพของคนเร่ร่อน สภาพแวดล้อมภายในนิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติตามหลักธรรมชาติบำบัด มีพื้นที่ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม มีความพร้อมด้านที่อยู่อาศัย โดยมีการจัดบ้านให้คนละ 1 หลัง และมีสาธารณูปโภคครบครัน เจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจใส่คนเร่ร่อนในนิคม เปรียบเสมือนคนในครอบครัวเดียวกัน แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหา อุปสรรค คือ (1) เจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้เฉพาะด้าน ในการให้บริการคนเร่ร่อน เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา (2) งบประมาณยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาการดำเนินงาน (3) การบริหารจัดการยังมีข้อจำกัดเนื่องจากเป็นการปฏิบัติงานนอกเหนือภารกิจหลัก และ (4) มีวัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่ต้องขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง การวางแผนให้ครอบครัวทุกมิติ และควรมีการประสานทีมสหวิชาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการหน่วยงาน ชุมชน จัดการดูแล ช่วยเหลือ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพ ในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดกระบวนการร่วมกันแบบครอบครัวทุกด้าน และการจัดการเพื่อการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อนมีกระบวนการพัฒนาศักยภาพที่ดีเหมาะสม ส่งผลให้คนเร่ร่อนมีศักยภาพเป็นที่ต้องการของนายจ้างในการจ้างงานภายนอก มีระบบการดูแลทุกคนตั้งคนในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคนเร่ร่อน แต่ควรมีการจัดประชุมทีมสหวิชาชีพ ในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน เพื่อกลับไปคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบันคนเร่ร่อนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ป่วยที่มีสภาวะทางจิต ต้องทานยาเป็นประจำทุกวัน อย่างต่อเนื่อง และมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันไป ความสนใจก็แตกต่างกันด้วย การพัฒนาจึงต้องมีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาให้กับคนเร่ร่อน การให้ความร่วมมือของคนเร่ร่อนและเจ้าหน้าที่ ในการพัฒนาควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ประเด็นปัญหาที่สำคัญคือ คนเร่ร่อนเมื่อกลับไปคืนสู่ครอบครัวและ

ชุมชนแล้ว จะไม่ทานยาเนื่องมาจากตัวคนเรื้อรังเองที่เป็นผู้ป่วยทางจิตเวช และการที่คนในครอบครัวขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการทานยาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาศักยภาพคนเรื้อรังจะพบปัญหาในส่วนของ การคิด การรับรู้ การสื่อสาร เนื่องจากคนเรื้อรังส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยจิตเวช คนเรื้อรังจะรับรู้ได้เฉพาะข้อมูลที่ไม่มีความซับซ้อน และไม่ยุ่งยาก มีขั้นตอนน้อย แนวทางการพัฒนาศักยภาพคนเรื้อรัง เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน การวางแผนบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้คนเรื้อรังได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาศักยภาพ ตามกรอบการพัฒนาศักยภาพทั้ง 4 ด้าน และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาที่พบ เช่น เรื่องการสื่อสารของคนเรื้อรัง การฝึกอาชีพตามศักยภาพ และความถนัดของแต่ละคน โดยให้มีความต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความชำนาญ ประสานครอบครัวเตรียมความพร้อมในการรับคนเรื้อรังในนิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี กลับไปอยู่กับครอบครัว โดยทำความเข้าใจและแจ้งข้อเท็จจริงที่จะเกิดขึ้นเพื่อให้ครอบครัวสามารถป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีการติดตามประเมินผลการใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและชุมชน ในระยะ 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี (แรก) นำเสนอข้อมูลคนเรื้อรังกรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาในทุกด้านให้เห็นเป็นรูปธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “กระบวนการพัฒนาศักยภาพคนเรื้อรัง เพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี” ครั้งนี้ได้ทำการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาศักยภาพคนเรื้อรังเพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการพัฒนาศักยภาพคนเรื้อรัง ในนิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี มีการดำเนินการตามวิธีการปฏิบัติงานตามโครงการ “บ้านน้อยในนิคม” ภายใต้กรอบของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ด้วยวิธีการพัฒนาศักยภาพสมาชิกบ้านน้อยในนิคม โดยนิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้การต่อยอดและพัฒนากระบวนการในการปฏิบัติงานจริงในหน่วยงานด้วยการเน้นการพัฒนา 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) การพัฒนาสมรรถภาพทางร่างกาย (2) การพัฒนาสภาวะจิตใจและอารมณ์ (3) การพัฒนาการใช้ชีวิตในสังคม และ (4) การพัฒนาความเหมาะสมในอาชีพ จากการต่อยอดพัฒนากระบวนการดังกล่าวปรากฏว่า 1) การพัฒนาสมรรถภาพด้านร่างกาย มีการสนับสนุนการออกกำลังกายที่มีความหลากหลายตามความถนัดและเหมาะสม มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและร่วมบูรณาการหน่วยงาน ส่งผลให้คนเรื้อรัง มีร่างกาย ที่แข็งแรง มีสุขภาพที่ดี เพื่อความพร้อมที่จะพัฒนา ด้านอื่น ๆ 2) การพัฒนาสภาวะจิตใจและอารมณ์ มีการสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ พัฒนาสภาวะ

จิตใจและอารมณ์ โดยคำนึงถึงข้อจำกัดของคนเร่ร่อน พร้อมประเมินสภาวะจิตใจ และอารมณ์ เป็นระยะ 3) การพัฒนาการใช้ชีวิตในสังคม มีการสร้างความเข้าใจในตัวตนเร่ร่อนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม การใช้ชีวิตและการได้รับการยอมรับทางสังคม และ 4) การพัฒนาความเหมาะสมในอาชีพ อาชีพต้องมีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนเร่ร่อน โดยการพัฒนาอาชีพต้องไม่มีความซับซ้อนจนเกินไปง่ายต่อการศึกษารเรียนรู้และพัฒนา พร้อมประเมินศักยภาพการส่งเสริมอาชีพ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับนโยบายของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และงานวิจัยของ (สาลินี วงศ์ทอง, 2543) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง “แนวทางการใช้อาชีพบำบัด (กิจกรรมบำบัด) ในกระบวนการพัฒนาศักยภาพบุคคลไร้ที่พึ่งในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์ คนไร้ที่พึ่ง กรมประชาสงเคราะห์” ผลการศึกษา ระบุว่าอาชีพบำบัดช่วยให้บุคคลไร้ที่พึ่งได้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และกระตุ้นพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ช่วยพัฒนาปรับปรุง เสริมสร้างทักษะต่างๆ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อนเพื่อกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อน ปัญหาหลัก คือ คนเร่ร่อนส่วนใหญ่ มีปัญหาด้านจิตเวช ต้องทานยาเป็นประจำ ขาดยาไม่ได้ และมีข้อจำกัด ในการรับการพัฒนาในหลายเรื่อง อาทิเช่น การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และปัญหาการใช้ชีวิตในสังคม คนเร่ร่อนต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาานาน จึงจะสามารถกลับมาใช้ชีวิตเป็นปกติได้ดั้งเดิม ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วสันต์ ณ ถลาง, 2549) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง “สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอบทานในสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่ง สันมหาพน อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษา ระบุว่าร้อยละ 74.50 คิดว่าสุขภาพเป็นปัญหาของการมาเร่ร่อนขอทาน ร้อยละ 64.80 คิดว่าเงินที่ได้รับจากการขอทาน ไม่เพียงพอกับความต้องการ คิดว่าเหตุผลสำคัญที่ทำให้กลับมาเป็นคนเร่ร่อนขอทาน จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 : เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อนเพื่อกลับคืนสู่ครอบครัว และชุมชนในนิคมสร้างตนเองกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพคนเร่ร่อนมีการดำเนินงานตามแผนงาน และเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของคนเร่ร่อนในการกำหนดกิจกรรมตามกรอบการพัฒนา ศักยภาพ ทั้ง 4 ด้าน และเป็นการสร้างแรงจูงใจ สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎี ลำดับความต้องการของ Maslow (ประภัสสร วัฒนา, 2560, น. 17) การกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวและชุมชน โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการเข้ามาบูรณาการช่วยเหลือ ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งการพัฒนา ศักยภาพ จนถึงการกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน โดยมีการติดตามประเมินผลการใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและชุมชน ในระยะ 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี (แรก) ด้วยการประสานเครือข่ายในพื้นที่ เฝ้าระวัง ติดตามช่วยเหลือ เป็นระยะตามความเหมาะสม เพื่อป้องกันการกลับไปเร่ร่อนซ้ำอีก

ผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัลยาณี ศรีสันต์, 2541) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง “ประสิทธิผลของมาตรการการฟื้นฟูสมรรถภาพคนเร่ร่อนจากชนบท” ผลการศึกษา ระบุว่า การดำเนิน มาตรการการฟื้นฟูสมรรถภาพคนเร่ร่อนมีประสิทธิผลไม่เท่ากันทุกด้าน จะสูงในด้านการสงเคราะห์ บำบัดพื้นฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากรมประชาสงเคราะห์ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ) สามารถให้การ ช่วยเหลือทางด้านวัตถุแก่คนเร่ร่อนได้และผู้ปฏิบัติงานมีความรู้และเข้าใจในการจัดบริการขั้นพื้นฐานเพื่อ ตอบสนองความต้องการให้แก่ผู้รับบริการได้ แต่มีประสิทธิผลปานกลางในการพัฒนาด้านอาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงกระบวนการให้ครอบคลุมทุกมิติ
2. ควรมีการสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะ จัดสรรงบประมาณ ในส่วน ค่าใช้จ่ายและการพัฒนาศักยภาพให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน
3. ควรมีการดำเนินงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ และควรมีการร่วมมือแบบบูรณาการให้ความ ช่วยเหลือในการพัฒนาศักยภาพถึงการกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากรณีตัวอย่าง (โมเดล) การพัฒนาศักยภาพที่ประสบความสำเร็จ และควรมีการศึกษา การกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน ตลอดจนการใช้ชีวิตในสังคม และผลกระทบในทุกมิติ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี ศรีสันต์. (2541). “ประสิทธิผลของมาตรการการฟื้นฟูสมรรถภาพคนเร่ร่อนจากชนบท: ศึกษา กรณีกลุ่มคนเร่ร่อนจากชนบทที่ผ่านมาตรการการฟื้นฟูสมรรถภาพคนเร่ร่อนทั้งในและนอก สถานสงเคราะห์”. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- กิตติยา รัตนากร. (2531). *คนพิการ: สงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพ*. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคม สงเคราะห์ศาสตร์.
- กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2563). *รายงาน จำนวนผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 2563*. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการ.

- ประภัสสร วัฒนา. (2560). *แนวความคิดมนุษย์นิยมของ มาสโลว์ (Maslow) และแนวความคิดอัตถิภาวนิยมของฌอง ปอล ซาร์ตร์ (Jean Paul Sartre) ที่ปรากฏผ่านนวนิยายเรื่อง “วันหนึ่งในชีวิตของอีวาน เดนิโซวิช”*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรทิมล พลเวียง. (2545). *สวัสดิการครอบครัวและสังคม*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วสันต์ ฤ กลาง. (2549). *สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอดทานในสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งสัมมาพหุอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- สาลินี วงศ์ทอง. (2543). *“แนวทางการใช้อาชีวะบำบัด (กิจกรรมบำบัด) ในกระบวนการพัฒนาศักยภาพบุคคลไร้ที่พึ่งในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งกรมประชาสงเคราะห์”*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาดา สาคกรเสถียร. (2530). *การฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตสังคม*. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5. (2560). *การถอดบทเรียนการปฏิบัติงานกลุ่มเป้าหมายคนไร้ที่พึ่ง และขอดทาน (โครงการบ้านน้อยในนิคมฯ)*. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 จังหวัดเชียงใหม่. (2560). *แนวทางการเตรียมความพร้อม ของครอบครัวและชุมชนในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชน*. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- UNHCR ประเทศไทย. (2563). *ข้อมูลประชากรพลัดถิ่น*. สืบค้นจาก <https://www.unhcr.org/th/unhcr-in-Thailand>.